

Sygn. akt II CZ 8/15

POSTANOWIENIE

Dnia 9 kwietnia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Hubert Wrzeszcz (przewodniczący)

SSN Agnieszka Piotrowska (sprawozdawca)

SSN Dariusz Zawistowski

w sprawie z powództwa A. G.
przeciwko B. G., H. S. i K. S.
o ustalenie bezskuteczności czynności prawnej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 9 kwietnia 2015 r.,
zażalenia pozwanych
na postanowienie Sądu Apelacyjnego
z dnia 29 października 2014 r.,

uchyla zaskarżone postanowienie.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 28 lutego 2014 r. Sąd Okręgowy w K. uwzględnił powództwo powoda A. G. skierowane przeciwko pozwanym B. G., H. S. i K. S. o ustalenie bezskuteczności wobec powoda umowy, na mocy której B. G. darowała swoim rodzicom H. S. i K. S. bliżej opisaną nieruchomość położoną w M. Pozwani wnieśli apelację od tego orzeczenia, zaskarżając je w całości i określając wartość przedmiotu zaskarżenia na 500 000 zł. Każde z pozwanych złożyło wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych w zakresie opłaty od apelacji. Postanowieniem z dnia 15 kwietnia 2014 roku referendarz sądowy zwolnił pozwaną B.G. od kosztów sądowych w części, tj. od opłat sądowych wymaganych tokiem postępowania każdorazowo ponad kwotę 4 000 zł, zwolnił pozwaną H. S. od opłat wymaganych tokiem postępowania każdorazowo ponad kwotę 4 000 zł i pozwanego K. S. od opłat sądowych wymaganych tokiem postępowania każdorazowo ponad kwotę 4 000 zł. W pozostałym zakresie wnioski pozwanych oddalił. Postanowieniem z dnia 5 maja 2014 r. Sąd Okręgowy w K. utrzymał orzeczenie referendarza w mocy. W dniu 8 maja 2014 r. pełnomocnik pozwanych uiścił opłatę od apelacji w kwocie 4 000 zł. Sąd pierwszej instancji nadał apelacji bieg przedstawiając ją Sądowi drugiej instancji w celu rozpoznania i rozstrzygnięcia.

Postanowieniem z dnia 29 października 2014 r. Sąd Apelacyjny odrzucił apelację pozwanych jako nieprawidłowo opłaconą. Wskazał, że wobec zwolnienia każdego z pozwanych od opłaty od apelacji ponad kwotę 4 000 złotych, należna od apelacji opłata wyniosła 12 000 złotych i nie została uiszczona, wpłynęła bowiem z tego tytułu tylko kwota 4 000 zł.

W zażaleniu na to postanowienie pozwani zarzucili naruszenie art. 370 k.p.c. oraz art. 4 ust. 1 i art. 112 ust. 3 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach w sprawach cywilnych (Dz.U.2014, poz. 1025 j.t. - dalej jako u.k.s.c.).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 4 ust. 1 u.k.s.c. pismo wnoszone przez kilka osób podlega jednej opłacie. Jeżeli jednak przedmiotem sprawy są roszczenia lub zobowiązania jednego rodzaju i oparte na jednakowej podstawie faktycznej i prawnej (współuczestnictwo formalne), każdy współuczestnik uiszcza opłatę oddzielnie, stosownie do swojego roszczenia lub zobowiązania. Z przepisu wynika, że w przypadku wniesienia pisma przez kilka osób zasadą jest, że podlega ono jednej opłacie; zasada uiszczenia jednej opłaty od pisma wnoszonego przez kilka osób dotyczy wszelkiego rodzaju współuczestnictwa procesowego, poza współuczestnictwem formalnym (art. 72 § 1 pkt 2 k.p.c.).

Stosownie do art. 72 § 1 k.p.c., współuczestnictwo kilku osób po jednej stronie procesu ma charakter materialny, gdy przedmiot sporu stanowią prawa lub obowiązki im wspólne lub oparte na tej samej podstawie faktycznej i prawnej, a formalny - gdy przedmiot sporu stanowią roszczenia lub zobowiązania jednego rodzaju, oparte na jednakowej podstawie faktycznej i prawnej. W świetle przytoczonej regulacji, o materialnym lub formalnym charakterze współuczestnictwa rozstrzyga więc treść żądania pozwu i jego ocena w świetle właściwych przepisów prawa materialnego. W sytuacji, w której przeciwko kilku osobom sprawa może toczyć się tylko łącznie zachodzi przypadek współuczestnictwa koniecznego (art. 72 § 2 k.p.c.), zaś gdy z istoty spornego stosunku prawnego lub przepisu ustawy wynika, że wyrok dotyczyć ma niepodzielnie wszystkich współuczestników - przypadek współuczestnictwa jednolitego (art. 73 § 2 k.p.c.).

Powód domagał się na podstawie art. 59 k.c. uznania za bezskuteczną wobec niego czynności prawnej zdziałanej przez troje pozwanych. Roszczenie z art. 59 k.c. może być dochodzone wyłącznie przeciwko wszystkim kontrahentom umowy, między którymi występuje współuczestnictwo konieczne jednolite, przewidziane w art. 73 § 2 k.p.c. (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 17 września 1969 r., III CZP 65/69, OSNC 1970, Nr 2, poz. 28 oraz wyrok Sądu Najwyższego z 25 stycznia 2013 r., II CSK 317/12, niepubl.). Co do zasady pozwani byli więc zobowiązani do uiszczenia jednej opłaty sądowej od wniesionej przez nich apelacji wynoszącej, przy wartości przedmiotu zaskarżenia 500 000 złotych, kwotę 25 000 złotych.

Obowiązek opłacenia pisma wniesionego wspólnie przez kilku współuczestników materialnych spoczywa na nich wszystkich, przy czym obojętne jest, czy należna opłata zostanie uiszczona w całości przez jednego z nich, czy też w określonych przez samych współuczestników częściach; w każdym razie musi być wniesiona w całości, aby apelacji można było nadać dalszy bieg. W razie nieopłacenia lub nienależytego opłacenia pisma, do uiszczenia opłaty lub jej brakującej części wzywani są wszyscy współuczestnicy z osobna. Mogą oni uiścić opłatę w terminie otwartym dla współuczestnika, który najpóźniej otrzymał wezwanie, co uzasadnione jest faktem, iż na nich wszystkich spoczywa łączny obowiązek uiszczenia jednej opłaty.

Każdy ze współuczestników materialnych może domagać się zwolnienia go od kosztów sądowych na zasadach wskazanych w ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (jedn. tekst. Dz. U. z 2010 r., nr 90, poz. 594 ze zm.). Każdy z wniosków sąd ocenia w świetle art. 102 ust. 1 u.k.s.c. oraz złożonych przez wnioskujących oświadczeń obejmujących szczegółowe dane o ich stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania, badając przesłanki do zwolnienia odnoszące się do każdego ze współuczestników z osobna; decyzja sądu w przedmiocie zwolnienia od kosztów sądowych ma zawsze charakter zindywidualizowany. Zwolnienie od kosztów sądowych jednego tylko ze współuczestników materialnych nie ma wpływu ani na obowiązek uiszczenia opłaty przez pozostałych współuczestników, ani na wysokość opłaty od wniesionego wspólnie pisma; w takiej sytuacji zarządzenie wzywające do jej uiszczenia doręczane jest wyłącznie współuczestnikom niekorzystającym ze zwolnienia.

Jeżeli sąd zwolni każdego z współuczestników materialnych z opłaty sądowej do określonej kwoty, każdy z nich ma obowiązek wnieść opłatę, z której nie został zwolniony, choć różne są konsekwencje nie wykonania tego obowiązku; zależą one bowiem od tego, czy współuczestnictwo materialne jest jednolite czy też nie. Stosownie bowiem do art. 73 § 2 k.p.c., skuteczne dokonanie czynności procesowej przez jednego współuczestnika jednolitego jest skuteczne wobec pozostałego(ych) współuczestnika(ów) niedziałającego(ych). Opłacenie pisma wniesionego przez współuczestników materialnych jednolitych przez jednego z nich, w granicach przyznanego mu zwolnienia od kosztów sądowych, powoduje,

że apelację uznać należy za opłaconą i nadać jej dalszy bieg. Pełnomocnik pozwanych wniósł opłatę od apelacji w kwocie 4 000 złotych, co oznacza, że została ona opłacona przez jednego z pozwanych w granicach udzielonego przez Sąd zwolnienia od kosztów sądowych. Nie było więc podstaw do odrzucenia apelacji przez Sąd Apelacyjny, stąd zaskarżone postanowienie podlegało uchyleniu (art. 398¹⁵ § 1 w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c.).